

паяват да издействат по-добри условия за новопристигнали български заточеници, като гарантират за тях. Четирима от най-бедните приютяват и им помагат да оцелеят. Започват да посещават гръцката църква. Поп Петър участва в църковната служба. Силният, мелодичен глас на свещеника привлича хората - църковното настоятелство е благодарно, а местното православно население се убеждава, че между гръцкото и българското богослужение няма разлика.

Пролетта на 1878 г. носи нови надежди на заточениците. Очакваният мир се свързва с мечтата за предстоящо освобождаване. Но в пристигналата заповед за обща амнистия не са включени Екзарх Антим I, Иван Найденов, Георги Груев и Георги Тишев - „... почувствахме тогава всичката тежест на изгнанието си. В такава съвсем усамотено, неизвестно и мъчително положение стояхме 20 деня, които ни са видяха като цели 20 години, за това когато ни се съобщи, че дошло разрешение за нашето освобождение, още ... рано на другия ден, 8 Април 1878 г., на Лазарова събота, тръгнахме“²⁰.

За връщането в Отечеството Найденов се доверява на бележките на Г. Тишев, който подробно, по дни, предава обратния път към дома, изпъстрен с перипетии²¹.

В ръкописите на Иван Найденов е отделено специално място на темата за развитието на българо-гръцкия църковен конфликт, чието зараждане той вижда през втората половина на XVIII в. Позициите му кореспондират с идеите на консервативното течение в църковнонационалното движение, на което симпатизират и други известни казанлъчани - д-р Христо Стамболски, Димитър Душанов, Филип Велиев. Започнал да се гърчее, в духа на времето, както всички български младежи стремящи се към образование, Найденов скоро е разочарован от произволите на гръцките владици и грубия им стремеж към материални облаги. Продължителното пребиваване в османската столица и службата в Екзархията му дават представа за същността на фанариотите, които се радват на изключителни позиции в империята и имат стабилно влияние в управлението - „... вместо едно господстващо племе в Европейска Турция - станаха две: Турците и Гърците. И тези последните, като станаха господари на патриаршията и на повечето епископии, простряха властта си върху всичките православни ... От прости в началото чиновници, те се произвеждаха постепенно в високи служби. Главний преводчик на Дивана стана истински министър на външните дела. Такова бе началото на политическото въздигане на Фанариотите“²². Притежавайки богатство, чрез щедри подаръци, гърците успяват да получат важни постове в държавата. Асимилационната им политика унищожава религиозната автономност на другите народности, а православно духовенство е погърчено. Всички епископски средища са в ръцете на владици от